

พุทธทาสภิกขุ

การศึกษา ชนิดที่นำ
โลกไปสู่ความพินาศ

บรรยายอบรมในทฤษฎีธรรม ๓๖ แห่งหนึ่ง
เมื่อ ๒๒ มกราคม ๒๕๐๕

ท่านที่เรียกตัวเองว่า ครู ทั้งหลาย

อาตมามีความยินดีอย่างยิ่ง ที่ได้พบกัน
วันนี้ ด้วยความเอื้อเฟื้อของท่านผู้มีหน้าที่จัดการ
ได้จัดให้เราได้พบกัน และได้ขอร้องให้อาตมา
มาแสดงธรรมกถาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์แก่บรรดาครูทั้งหลาย เรื่องที่อาตมาจะ
กล่าวในวันนี้ ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับวิชาครู หรือ
หลักวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตร หรือแม้ที่สุด
เรื่องเกี่ยวกับสหกรณ์ เพราะว่าอาตมาไม่มี

ความรู้หรือความสามารถในส่วนนั้น หรือแม้จะ
รู้อะไรบ้าง แต่ท่านทั้งหลายก็ย่อมจะรู้แล้ว หรือรู้ดี
กว่า ฉะนั้น อาตมาจึงนึกว่า จะแสดงข้อความที่
เกี่ยวกับครู ตามหลักหรือตามอุดมคติของพุทธ-
ศาสนา ในที่สุดนึกออกว่า จะได้กล่าวถึง อุดม
คติของครูตามความหมายของพุทธศาสนา

เพราะฉะนั้นในขั้นแรก เราควรจะทำ
ความเข้าใจกันว่า อุดมคติของครูคืออะไร และ
ตามความหมายของพุทธศาสนานั้น หมายความว่า

อย่างไร

คำว่า อุดมคติ บางคนรังเกียจจนถึงกับถือว่าสิ่งที่เรียกว่า อุดมคตินั้น กินไม่ได้ ช้ออะไรก็ไม่ได้ สูเงินไม่ได้ สูลาภสักการะ หรือชื่อเสียงหรืออื่น ๆ ทำนองนั้นโดยตรงไม่ได้ เลยไม่บูชาอุดมคติ แต่เก็บไว้ในฐานะเป็นสิ่งที่ช้ออะไรกินไม่ได้ดังที่กล่าวแล้ว มันจะผิดหรือถูกไม่ ต้องวินิจฉัยกันในที่นี้ แต่ตามหลักของพระพุทธศาสนานั้นนิยมอุดมคติ คือนิยม สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์เราควรจะได้ โดยไม่คำนึงถึงว่า สิ่งนั้นมันจะกินได้หรือช้ออะไรกินได้ หรือจะเป็นลาภยศสักการะหรือไม่ แต่พุ่งเล็งไปยังความจริงที่ว่า เป็นสิ่งที่ดีที่สุด หรือสิ่งที่สูงสุด หรือสิ่งที่ประเสริฐที่สุดที่มนุษย์เราควรจะได้ แม้จะเป็นเพียงนามธรรม ก็เป็นสิ่งที่ให้ผลแต่เพียงทางจิตใจ แต่ท่านถือกันว่า จิตใจสำคัญกว่าร่างกาย คือนำร่างกายให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของอุดมคติ แล้วทำให้เกิดประโยชน์สุขทางวัตถุหรือทางกายได้โดยไม่ยากเลย พุทธศาสนาจึงนิยมอุดมคติ แม้จะมีการประพฤติ มีการกระทำทางกายทางวาจา ก็นิยมให้เป็นไปตามอุดมคติ

เมื่อสนใจในหลักของพระพุทธศาสนา ก็จำเป็นที่จะต้องสนใจ ในสิ่งที่เรียกว่า อุดมคติ เพราะฉะนั้น ขอให้พักไว้ก่อนในความคิดที่ว่า อุดมคติช้ออะไรกินไม่ได้ แต่จะให้พิจารณากัน

ถึงข้อที่ว่า อุดมคตินั้นสำคัญยิ่งกว่าสิ่งที่ช้ออะไรกินได้ เช่นสำคัญกว่าเงินหรือชื่อเสียงเป็นต้น ส่วนที่ว่า ตามหลักของพระพุทธศาสนา นั้น อาตมาหมายความว่า เราพุ่งอุดมคติของคำว่า ครู เฉพาะแต่ตามแบบหรือตามหลักของพุทธศาสนา เพราะว่าถ้าพุ่งเล็งไปตามหลักของการศึกษาในสมัยปัจจุบัน อาจจะไม่เป็นไปตามอุดมคติของพระพุทธศาสนาก็ได้ อาตมาในฐานะที่เป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา จึงถือโอกาสแสดงหรือบรรยายไปแต่ตามแบบ หรือตามหลัก หรือตามอุดมคติของพระพุทธศาสนาว่า คำว่า ครู นั้น หมายความว่าอย่างไร หรือมีอุดมคติว่าอย่างไร นี่คือข้อปรารภหรือว่าข้อของธรรมกถา ที่จะกล่าวโดยมีชื่อว่า อุดมคติของครู ตามหลักแห่งพระพุทธศาสนา ขอให้กรุณาตั้งใจระดับรับฟัง โดยไม่ต้องว่าเป็นการอบรมที่ทำความว่าภาวู

ในข้อแรก เราจะได้วินิจฉัยกันถึงคำว่า ครู บุคคลที่เรียกว่า ครู ก็คือบุคคลประเภทหนึ่งในโลก ซึ่งทำหน้าที่ของครู ที่นี้คำว่า ครู มีคำแปลว่าอย่างไร และมีความหมายอย่างไร

คำว่า ครู ตามพจนานุกรมเขาแปลว่าหนัก คือคำว่า คุรุ นี้แปลว่าหนัก แต่ความหมายนั้นเลยไปถึงว่า เป็นผู้ที่ได้ทำหน้าที่อันประเสริฐสุด คือทำหน้าที่ผู้นำในทางวิญญาณ ถ้าท่านผู้ใดสนใจ ก็ขอให้จดจำคำว่า ผู้นำในทางวิญญาณ

ผู้นำในทางวิญญานนี้ไว้มันคง เพราะว่าเมื่อเรากันหนังสือเก่าๆ เก่ากระทั่งก่อนพุทธกาล แม้จะไม่อยู่ในรูปของหนังสือ ที่อยู่ในรูปของคำสอนที่สอนด้วยปาก ก็ยังจับได้ว่า คำว่า ครู นั้นมีความหมายว่า ผู้นำในทางวิญญาน หรือว่า นำเที่ยวในทางวิญญานก็สุดแท้

ทำไมจึงเรียกว่า ผู้นำในทางวิญญาน หมายความว่า เป็นแสงสว่าง ส่องทางแก่วิญญานของสัตว์ในโลก ให้รู้จักทางเดินไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงปรารถนา นำประหลาดอย่างยิ่งที่ว่า คำว่า ครู ในสมัยโบราณนั้น มีความหมายยิ่งไปกว่าคำว่า อุตฺตมธมฺมิก คำว่า อุตฺตมธมฺมิก ในหนังสือเก่าๆ แม้ในหนังสือฝ่ายสันสกฤต ใช้เรียกอาจารย์สอนวิชาอาชีวะก็มี เช่นวิชาดนตรี คนที่เป็นอาจารย์สอนดนตรี ก็ยังถูกเรียกว่า อุตฺตมธมฺมิก ดังนั้นก็ แสดงว่า คำว่า ครู นั้น ยังมีความหมายไปไกลกว่าคำว่า อุตฺตมธมฺมิก ด้วยซ้ำไป คำว่า อุตฺตมธมฺมิก ครูบาอาจารย์นี้ มาเนื่องกัน ฟ่วงกันมาแต่แล้วในที่สุดปรากฏว่า คำว่า ครู มีความหมายชนิดที่น่าสะอิดสะอายนั่น ก็คือเป็นผู้นำในทางวิญญานแท้ที่กล่าวแล้ว แต่ว่าต่อมาความหมายอาจจะเปลี่ยนแปลงมาเป็นลำดับ กระทั่งคำๆ นี้ ออกจากประเทศอินเดียไปสู่ประเทศต่างๆ เช่น มาสู่ประเทศไทยเรา ความหมายหรือการใช้คำๆ นี้ก็เปลี่ยนไป มาเป็นเฉพาะครูสอนหนังสือดังนี้ได้ เพราะฉะนั้น เราต้องไม่เอาความหมายของคำว่า

ครู เฉพาะแต่ในภาษาไทยเรา จะต้องเอาภาษาอังกฤษของเกมของภาษาบาลีหรือภาษาสันสกฤต เป็นหลัก จึงจะเข้าใจได้ เติมตามความหมายของมัน

ที่ว่าเป็นผู้นำในทางวิญญาน ก็คือเป็นแสงสว่างส่องทางเดินให้สัตว์ เพราะฉะนั้นจึงมีความหนัก หนักอยู่ที่ไหน หนักอยู่บนศีรษะของคนทุกคน ฟังคุณล้ายจะเป็นคำหยาบ ถ้าพูดอย่างหยาบๆ ก็คือหนักอยู่บนหัว หรือบนศีรษะของคน ซ่อนมีได้หมายความว่าอย่างหยาบๆ หรือคำๆ อย่างนั้น ซึ่งคุณจะเป็นคำค่ามากกว่า แต่เขาหมายความว่า ครูนั้นมีบุญคุณอยู่เหนือสัตว์ในโลก คือบุคคลประเภทที่เรียกว่าครูนั้น มีบุญคุณอยู่เหนือบุคคลประเภทอื่น เพราะว่าครูเป็นพวกที่ส่องแสงสว่างแก่ชีวิต หรือวิญญาน ให้สัตว์เดินไปสู่ถูกทาง ถึงที่หมายปลายทาง

คำว่า บรมครู เราหมายถึงพระพุทธเจ้า โดยไม่ต้องสงสัย เพราะเป็นยอดสุดของครู เพราะเป็นผู้นำในทางวิญญานอย่างสูงสุดยิ่งกว่าใครอื่น แม้สาวกของพระพุทธเจ้า คือภิกษุทั้งหลาย ก็ได้ชื่อว่า เป็นครู เพราะทำหน้าที่อย่างเดียวกัน คือ นำวิญญานของสัตว์ ด้วยแสงสว่าง ไปสู่จุดหมายปลายทางดังที่กล่าวแล้ว คนพวกนี้จึงมีความหนัก อยู่เหนือศีรษะของคนทุกคน คือคนทุกคนต้องรับรู้ความจริงซ่อนแล้วละเลยไม่ได้ จะต้องตอบแทน หรือ แทนคุณครู ด้วยการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครู

(ยังมีต่อ)